Szkice do Bitwy w Lesie Dziadoszyców 1015

I. Rozdział: Identyfikacja Dziadoszyców i miejscowość Ilua

Autor: Maciej Boryna
Muzeum Ziemi Szprotawskiej
Szprotawa 2026
ISBN 978-83-979132-2-6

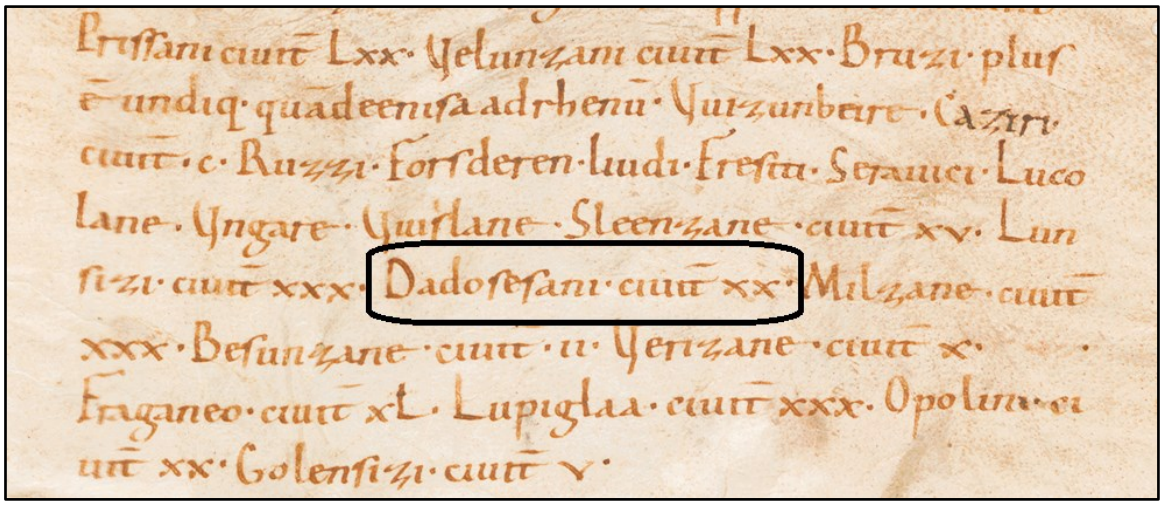

Fot.1: Fragment Geografa Bawarskiego z zaznaczonym zapisem dotyczącym Dziadoszyców.

Geograf Bawarski

Na kartach historii pierwszy raz nazwa Dziadoszyców (Dadosesani) pojawia się w tzw. Geografie Bawarskim, datowanym na około połowę IX wieku, chociaż badacze przedstawiają problematykę czasu powstania dokumentu jako bardziej złożoną. Mimo iż to bodaj najcenniejsze źródło informujące głównie o plemionach słowiańskich i pozwalające na rekonstrukcję geografii plemiennej wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny, to wciąż pozostaje pełne luk i niejasności (Łuczyński, s. 1). Wielu badaczy uznaje zgodnie niejednolitość tego źródła o plemiennych ludach (Łowmiański, s. 14).

Dziadoszyce w Geografie zostały zapisane zaraz po Ślężanach (Sleenzane) i Łużyczanach (Lunsizi) oraz tuż przed Milczanami (Milzane), co ma znaczenie dla dalszych rozważań. Przy Dziadoszycach dokument wymienia „civitates XX", co jest szeroko tłumaczone jako 20 społeczności/gmin/osad/grodów/miast. Tomasz J.Kosiński proponuje ogólne określenie „wspólnoty osadnicze" (s. 31). Możemy przyjąć, że autorowi Geografa chodziło o grodową jednostkę organizacyjną lub temu podobną. Nie ma przy tym pewności co do dokładności przyporządkowanej liczby, może to być bowiem jedynie ilość orientacyjna,

zaokrąglona, a nawet zmyślona. Przy Łużyczanach autor podał 30, przy Milczanach 30, co wskazywałoby raczej na stosowanie zaokrąglenia do pełnych dziesiątek, a więc na niedokładną wiedzę w tym zakresie. Dość sceptycznie do wiadomości o liczbie grodów podchodzi Szafarzyk (Kosiński, s. 12).

Dla naszej kwestii najistotniejsze z tego jest to, że istnienie Dziadoszyców zostało po raz pierwszy poświadczone, w grupie z innymi istotnymi, zasługującymi na zarejestrowanie przez autora plemionami. Do tego w bezpośrednim towarzystwie Łużyczan i Milczan, których w świetle innych dokumentów i badań śmiało możemy uznać za sąsiadów Dziadoszyców.
Próby ścisłego geograficznego przyporządkowania zidentyfikowanych przez archeologów wczesnośredniowiecznych grodów do liczby 20 ośrodków Dziadoszyców podanej w Geografie pozostaną jak dotąd tylko próbami i domysłami. Ale już samo wymienienie, jak się okaże - nie jeden raz, wśród grona innych znaczących dowodzi, że Dziadoszyce były w ówczesnej regionalnej geografii politycznej zauważalne.

Kronika Thietmara i miejscowość Ilua

Na szczęście zachowała się wzmianka naocznego świadka, która pozwala jednocześnie potwierdzić autentyczność Dziadoszyców oraz wskazać nazwę i dokładną lokalizację ich jednej osady. To zapis z 1000 roku w kronice biskupa Thietmara, niekwestionowanego znawcy współczesnych mu relacji niemiecko-polskich. Towarzyszył on cesarzowi Ottonowi III w pielgrzymce do Grobu św. Wojciecha w Gnieźnie. Thietmar w swej kronice pozostawił nam następujący opis wydarzenia, które wprowadziło jedną z miejscowości Dziadoszyców (Diedesisi) na mapę historyczną wczesnośredniowiecznej Europy:

„Kiedy poprzez kraj Milczan dotarł [cesarz] do siedzib Dziadoszan, wyjechał z radością na jego spotkanie Bolesław… W miejscowości zwanej Ilua przygotował on przedtem kwaterę dla cesarza. Trudno uwierzyć i opowiedzieć, z jaką wspaniałością przyjmował wówczas Bolesław cesarza i jak prowadził go przez swój kraj aż do Gniezna." (Jedlicki, s. 203).

Kronika Thietmara podobnie jak Geograf Bawarski lokuje Dziadoszyców obok Milczan, co jest dużą wskazówką dla badaczy wczesnośredniowiecznej geografii plemiennej. Thietmar w tym zakresie bowiem potwierdził wiarygodność Geografa. A do tego podaje nazwę dziadoszyckiej miejscowości - Ilua (Ilva), jedyną znaną historii (!), co wyjątkowo pozwala zakotwiczyć poszukiwania lokalizacji Dziadoszyców w konkretnym punkcie na mapie. Pielgrzymujący z Włoch do Gniezna wraz z całym orszakiem cesarz Otton III, pojawił się w kraju Milczan, lokalizowanym w dorzeczu górnego biegu Czarnej Elstery, Sprewy i Nysy Łużyckiej. Przemieszczając się dalej w kierunku Gniezna, cesarski orszak według Thietmara dotarł następnie do siedzib Dziadoszyców i do miejscowości Ilua, w której Bolesław zakwaterował znamienitych gości.

FOT. 2: CHROBRY WITA OTTONA III
(OBRAZ ARTYSTÓW Z BRACTWA ŚW. ŁUKASZA W LE MOYNE COLLEGE).

Naoczny świadek Thietmar precyzyjnie podał geografię miejsca, gdzie to nastąpiło. W tym celu wymienił nazwy sąsiadujących ze sobą okręgów plemiennych oraz jedną nazwę miejscowości. Mimo iż w czasie dalszej pielgrzymki kronikarz mijał bez wątpienia różne inne miejscowości, to o nich nie wspomniał. Epizod w Iławie był dla kronikarza na tyle istotny i doniosły, by go odnotować i podać nazwę miejscowości.

Historycy identyfikują zapisaną przez Thietmara dziadoszycką miejscowość Ilua z Iławą nad Bobrem, obecnie zachodnią dzielnicę Szprotawy (Szczegóła). Aż do pierwszej ćwierci XX wieku, do czasu przyłączenia do miasta Szprotawa, przez wieki stanowiła długą, rozciągniętą wzdłuż Bobru odrębną osadę.

Na dowód słowiańskiego rodowodu i charakteru Iławy w 1314 roku zostaje wzmiankowana Ylavia Slavica (Iława Słowiańska). Była to wtedy jedna z dwóch znanych części miejscowości, obok Ylavia magna (Iławy wielkiej). Jak wynika z ustaleń Muzeum Ziemi Szprotawskiej, zasięg terytorialny Iławy na osi wschód-zachód rozciągał się na około 4 km. Na wschodniej rubieży Iławy, u ujścia Szprotawy do Bobru około połowy XIII wieku lokowano miasto dla kolonistów niemieckich - Szprotawę. Nawet wieki później Iława Polska pojawiała się w dokumentach pod nazwą Polnisch Eulau (Szprotawski epizod…, s. 7).

Powitanie cesarza Ottona III przez Bolesława Chrobrego już poza ziemiami Milczan, tj. kiedy cesarz dotarł do siedzib Dziadoszan, zdaje się tylko potwierdzać, że Iława w 1000 roku była nadgraniczną osadą państwa Chrobrego. Wybór Iławy na kwaterę dla cesarza nie mógł też być przypadkowy. Miejscowość musiała mieć ku temu rangę i warunki, a do dyplomatycznych gestów i symboli przywiązywano wtedy wielką wagę. Podkreślić należy, że działo się to w podniosłej atmosferze cesarskiej pielgrzymki do Grobu św. Wojciecha i politycznych aspiracji Chrobrego, odzwierciedlonych podczas Zjazdu

FOT. 3: SYMBOLICZNY POMNIK SPOTKANIA OTTONA III Z CHROBRYM W SZPROTAWIE-IŁAWIE (ODSŁONIĘTY W 1960 R.).

Gnieźnieńskiego. Polski władca dla osiągnięcia swoich celów politycznych chciał zaimponować cesarzowi, co mu się zresztą znakomicie udało.

Wiodąca przez Iławę trasa cesarskiej pielgrzymki z kierunku Włoch do Gniezna dowodzi, że Iława posiadała korzystne uwarunkowania komunikacyjne, z przeprawą przez Bóbr włącznie. Jako miejscowość nadgraniczna ze szlakami dalekosiężnymi, mogła posiadać komorę celną. Uchwycone przez archeologów skupione w pobliżu Iławy osadnictwo z epoki brązu i żelaza oraz okresu wpływów rzymskich dowodzi, że miejscowość ma tradycje osadnicze sięgające starożytności. Wczesnośredniowieczna ceramika i narzędzia były znajdowane w całym pasie osadniczym Iławy, razem z enklawą, na której w XIII wieku lokowano na prawie niemieckim miasto Szprotawa. Niezwykle interesujący okres wczesnośredniowiecznej Iławy nie doczekał się jeszcze kompleksowego opracowania.

W Iławie w 1. połowie XIII wieku powstała jedna z najstarszych w regionie murowanych świątyń chrześcijańskich, tj. romański kościół pod wezwaniem św. Andrzeja, co wybitnie świadczyło o ówcześnie wysokim statusie miejscowości. W 1295 roku zostaje wspomniany proboszcz zarządzający iławską parafią - Plebanus Gyslerus de Ylavia (Matuszkiewicz, s. 15), potwierdzając wtedy kościelną nadrzędność ośrodka w Iławie nad określonym terytorium. Wedle starego podania świątynię zbudowano na wzgórzu, na którym w czasach pogaństwa oddawano cześć Flinsowi (Matuszkiewicz, s. 10). Zastanawiające, że kościół nie znajduje się w centralnej części Iławy, lecz przy jej zachodniej granicy. Co dzisiaj stanowi już tylko ciekawostkę historyczną, zdaniem Rudnickiego nazwa Dziadoszyców to „siedziby dziadów" (Łuczyński, s. 82). Czy od dziadów - przodków, czy od dziada - bożka zaświatów Flinsa (Welenisa), tego nie wiemy. Śląskie muzeum regionalne podało w 1841 roku informację, że według wielu kronikarzy w okolicach Szprotawy czczono bożka o imieniu Flins, zaś na wzgórzu w Parku Nonnenbusch (Fot. 4) w świetle

FOT. 4: WZGÓRZE W PARKU SŁOWIAŃSKIM W SZPROTAWIE - STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE "GRÓD CHROBRY", POTOCZNIE "GÓRKA MIŁOŚCI", STANOWI DZIŚ PUNKT ŚCIEŻKI ARCHEOLOGICZNEJ.

miejscowego podania składano w dawnych czasach ofiary (Silesia). August Gloger określił to wzgórze jako relikt średniowieczny, tj. z okresu polskiego (s. 19). Z polskich badaczy prowadził na nim sondażowe wykopaliska Mariusz Łesiuk. Pikanterii tej ciekawostce mogą dodać rewelacje lekarza Joachima Cureusa z Kożuchowa, autora dziejów Śląska. Otóż w XVI wieku napisał on, iż Szprotawa musi być bardzo stara, ponieważ na okolicznych polach widać zachowane świątynie pogańskie (s. 296). Nie wiemy, co dokładnie widział Cureus, ale musiały to być obiekty zauważalne, występujące w liczbie mnogiej i przypisywane praktykom pogańskim, mimo iż od wprowadzania chrześcijaństwa na tych ziemiach minęło ponad pięć wieków.

Dziadoszyce (Dedosese) są także wymienieni w podważanym Dokumencie biskupstwa praskiego z 1086 roku i zaliczeni do szczepów śląskich, po zagadkowych Bobrzanach i przed Milczanami (Scriptorum…, s. 170). W pochodzącym z około 971 roku nie do końca pewnym dyplomie Ottona I dla biskupstwa w Miśni wzmiankowani są Diedesa przed Milzane i Lusiza (Kosiński, s. 110).

Umiejscowienie Dziadoszyców

Wracając do kwestii umiejscowienia na mapie okręgu Dziadoszyców, należy je zacząć od okolic wspomnianej przez Thietmara Iławy, a więc obecnej ziemi szprotawskiej. Na południe od Szprotawy, a dokładnie od równoleżnikowych odcinków rzek Bobru i Szprotawy rozpościerają się rozległe Bory Dolnośląskie, dawniej puszcza, gdzie jak dotąd nauka nie zarejestrowała rozwiniętej sieci wczesnośredniowiecznego osadnictwa. A dalej za nią pojawiają się wspomniani Milczanie i Ślężanie. Stąd kolejnych osad Dziadoszyców powinniśmy szukać uogólniając na północ od tej linii. Bez wątpienia autentyczni Dziadoszyce zamieszkiwali trudny do precyzyjnego określenia obszar. Poza Thietmarem mamy

FOT. 5: KONCEPCJA ORIENTACYJNEGO UMIEJSCOWIENIA OKRĘGU DZIADOSZYCÓW.

do dyspozycji jedynie Geografa Bawarskiego z wątpliwościami co do dokładności samej liczby 20 jak i rodzaju przypisanych jej civitates. Jednakże skoro są autentyczni, wzmiankowani wielokrotnie i w ogóle zauważeni wśród innych istotnych, to jesteśmy skłonni przyjąć podaną przez Geografa liczbę 20 za co najmniej ogólną.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje oraz dotychczasowe osiągnięcia archeologii w zakresie identyfikacji osadnictwa wczesnośredniowiecznego, w tym grodów na obszarze na północ i wschód od ziemi szprotawskiej, uprawnia nas to do niedoskonałego orientacyjnego zdefiniowania obszaru zamieszkiwanego przez Dziadoszyców jako „przestrzeń pomiędzy środkowym (i być może także dolnym) Bobrem a środkową Odrą" (Fot. 5). Krzysztof Czapla z plemieniem Dziadoszyców wiąże zidentyfikowane grodziska w miejscowościach: Bartodzieje, Bieńków (część Dużej Wólki), Chobienia, Dalków, Dankowice, Dobrzejowice, Gostyń, Grodziec Mały (miejsce grodu głogowskiego w czasach plemiennych), Grodziszcze (część Krzydłowic), Lipowiec, Moszowice, Obiszów, Olszany, Orsk, Popęszyce, Przedmoście, Rudziny i Stara Rudna. Do tej grupy być może należy jeszcze zaliczyć grodzisko w Klenicy. Bądź co bądź najbliższa historycznej Iławie koncentracja wczesnośredniowiecznych stanowisk archeologicznych w postaci grodzisk znajduje się w kierunku północno-wschodnim (Fot. 6), co skłania do zaakceptowania zaproponowanej definicji lokalizacji. Najbliższe Iławie znane grodziska wczesnośredniowieczne znajdują się w Rudzinach (ok. 14 km), następne w Popęszycach (ok. 16 km), w Solnikach (ok. 19 km)... Rozpościerająca się na południe od Iławy słabo bądź wcale zasiedlona we wczesnym średniowieczu piaszczysta puszcza z obszarami bagiennymi przemawia za również naturalnie nadgranicznym położeniem tej osady w krainie Dziadoszyców.

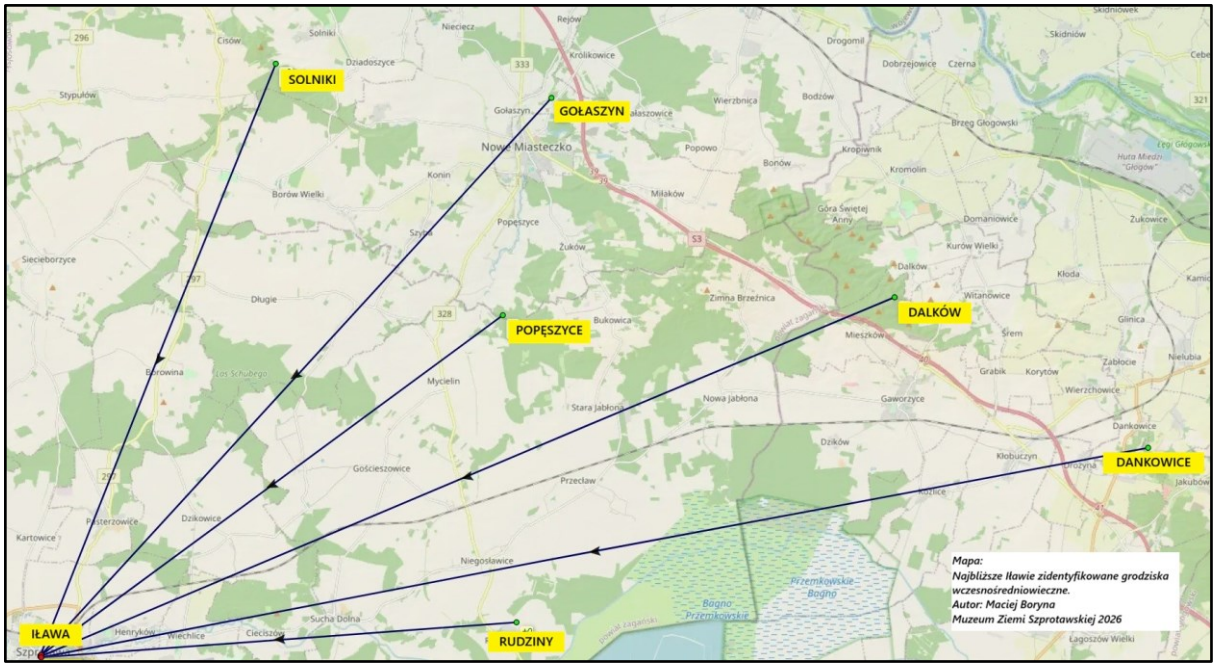

FOT. 6: NAJBLIŻSZE IŁAWIE ZIDENTYFIKOWANE GRODZISKA WCZESNOŚREDNIOWIECZNE.

W żaden sposób nie jesteśmy w stanie wskazać grodu centralnego Dziadoszcyów, nie wspominają o tym żadne materiały źródłowe i nie wskazują na to bezwzględne przesłanki archeologiczne. Być może takowego w ogóle nie było. Nie wiemy nic pewnego o organizacji i ewolucji systemu władzy, ani czy Dziadoszycami kiedyś rządził wspólny wódz, ani jak długo funkcjonowała przypisywana plemionom instytucja wiecu jako najwyższej władzy. Niemniej jedna wspólna nazwa identyfikująca ten obszar, odnotowana przez historycznych autorów, oraz zdolność budowy grodzisk przemawiają w ogóle o istnieniu jakiejś formy organizacji społeczno-politycznej. Około 990 roku ziemie te przyłączył do swojego państwa Mieszko I, odbierając je spod zwierzchnictwa Czech. Gdy stare plemię Dziadoszyców czy wspólnota pomniejszych plemion tak nazwana dostała się pod zwierzchnictwo czeskie, a następnie polskie, nie możemy wtedy mówić o pełnej niezależności. W 1000 roku biskup Thietmar używa w stosunku do terenu Dziadoszyców określenia „pagum", więc jest to według niego wtedy okręg/prowincja o takiej nazwie.

Innym razem Thietmar wymienia okręg Dziadoszyców w 1015 roku, opisując nie z autopsji epizod fatalnej dla Niemców bitwy w Lesie Dziadoszyców. Thietmar zanotował:

„…następnie, (cesarz) powróciwszy na teren zwany Diadesisi, rozbił obóz w miejscu ciasnym i – niestety! – niebezpiecznym, gdzie nie mieszkał nikt poza pewnym pszczelarzem, który właśnie wtedy został tam zabity."

„Gdy jednak Bolesław (Chrobry) dowiedział się, że cesarz opuści kraj inną drogą, niż tą, którą przybył, wszelkimi sposobami umocnił swoje stanowisko nad Odrą."(tłum. aut.)

Kompozycja zdarzeń wskazująca, że cesarz powrócił przez Odrę do okręgu Dziadoszyców, czytelnie wskazuje na rzekę pojmowaną jako co najmniej orientacyjny pas graniczny okręgu dziadoszyckiego. Koreluje to z zaproponowanym powyżej zdefiniowaniem

lokalizacji okręgu. Wzmianka Thietmara to *nota bene* jeden z najstarszych zapisów poświadczających bartnictwo w tym rejonie.

Być może przez przeoczenie nie rozważano dotąd szerzej u Thietmara w kontekście badań nad lokalizacją Dziadoszyców wątku wyprawy niemiecko-czeskiej przeciwko Chrobremu w 1010 roku, kiedy to wymieniono obszary Diedesi obok Luzici i Cilensi (Thietmari, s. 167-168):

„Stamtąd udali się do krainy Łużyczan – na której czele stoi gród nazwany imieniem margrabiego Gerona… podczas gdy biskupi Arnulf i Meinwerk – wraz z księciem Jaromirem, margrabiami Gero i Hermanem oraz wieloma innymi – mieli pustoszyć ziemie Cilensi i Diedesi. Tak też uczyniono. Wspomniani starsi, gdy miasto zwane Głogowem – w którym przebywał sam Bolesław i mógł ich obserwować… W końcu, po całkowitym spustoszeniu okolicznych ziem, Czesi powrócili do siebie, podczas gdy nasi ludzie w radości udali się z powrotem nad Łabę, przemierzając terytorium Milzienos." (tłum. aut.)

Przypis w „Thietmari…" wyjaśnia, że wspomniani Cilensi to Ślężanie, nie odnosząc się w ogóle do interpretacji Diedesi. Ale jeśli zwrócimy uwagę na pojawiający się tuż przedtem pobyt na Łużycach i zaraz potem zapis dotyczący Głogowa, to przemawiałoby to za uznaniem Diedesi za Dziadoszyców. W 1000 roku Thietmar pisał o trasie pielgrzymki Ottona III do Gniezna poprzez kraj Milczan i następnie siedziby Dziadoszan (Diedesisi), zwrotnie w 1010 roku Niemcy wracali z wyprawy przez terytorium Milczan, łupiąc być może wcześniej jeszcze ziemię Ślężan, jak to zamierzyli. Pamiętajmy, że Dziadoszyce w Geografie zostały zapisane właśnie zaraz po Ślężanach (Sleenzane) i Łużyczanach (Lunsizi) oraz tuż przed Milczanami (Milzane). Dla lepszej orientacji i wyobrażenia lokalizacji sąsiadów Dziadoszyców, tj. Łużyczan, Milczan i Ślężan, z nakreślonym fragmentem trasy pielgrzymki Ottona III do Grobu św. Wojciecha w Gnieźnie przez Iławę, proponuję zapoznać się z mapą „Polska za panowania Bolesława Chrobrego" (Fot. 7).

Podsumowanie

Przy aktualnym stanie badań nie mamy możliwości dokładnego wskazania granic ziem zamieszkiwanych przez Dziadoszyców/Dziadoszan. Niemniej, co ważne, dotychczasowe ustalenia pozwalają uznać to plemię za historycznie i archeologicznie autentyczne oraz zaproponować orientacyjną lokalizację ich siedzib, a także zidentyfikować ich położenie względem niektórych plemion sąsiadujących. Ponadto wzmianka Thietmara z 1000 roku podaje nazwę unikatowej dziadoszyckiej miejscowości – Iławy, leżącej w obszarze nadgranicznym od strony Milczan, dzięki czemu możemy rozwijać badania nad lokalizacją od konkretnego punktu na mapie. Natomiast relacja Thietmara z 1010 roku pomaga utwierdzić nas w przekonaniu, że do Dziadoszyców przynależał położony nad Odrą, oddalony około 40 km od Iławy gród głogowski.

FOT. 7: POLSKA ZA PANOWANIA BOLESŁAWA CHROBREGO, Z NAKREŚLONYM FRAGMENTEM TRASY PIELGRZYMKI OTTONA III DO GNIEZNA W 1000 ROKU.

AUTOR: MACIEJ BORYNA
MUZEUM ZIEMI SZPROTAWSKIEJ
SZPROTAWA 2026

Bibliografia:

Źródła

- Cureus Joachim*, Gentis Silesise annales, complectes historiam de orgine, praecipuorum euentuum, qui in Eccelesia & recitationem vsque ad necem Ludouici, Hungariae & Bohemiae regis, acciderunt*, Wittenberga 1571.
- *Descriptio civitatum et regionum ad septentrionalem plagam Danubii (tzw. Geograf Bawarski),* Monachium, Bayerische Staatsbibliothek.
- *Kronika Thietmara*, tłum. i oprac. M.Z. Jedlicki, Poznań 1953.
- *Scriptorum rerum bohemicarum, tomus I. Cosmae, Ecclesiae Pragensis Decani: Chronicon Bohemorum…,* Praga 1783.
- *Thietmari Merseburgensis episcopi Chronicon*, [w:] *Scriptores Rerum Germanicarum*, Hannoverae 1889.

Opracowania

- Biermann Felix, Kieseler Andreas, Nowakowski Dominik, *Grodzisko plemienne w Chobieni gm. Rudna w świetle badań archeologicznych 2010 r.*, [w:] *Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej. Społeczeństwo, gospodarka, ideologia*, red. K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch, Wrocław–Głogów 2014 [online] [dostęp: 15.08.2026].
- Czapla Krzysztof, *Dziadoszanie plemię zamieszkujące ziemię głogowską w X wieku*, Głogów–Wietszyce, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2007.
- Gloger August, *Beiträge zur Heimatkunde des Kreises Sprottau*, 2. Heft, Sprottau 1925.
- Kosiński Tomasz J., *Geograf Bawarski o Słowianach – przegląd, analiza, weryfikacja i nowe wyjaśnienia nazw*, 2022.
- Łesiuk Mariusz, *Sprawozdanie i opracowanie ratowniczo-rozpoznawczych prac archeologicznych na terenie obiektu naziemnego Gród Chrobry w Szprotawie, pow. Żagański, woj. Lubuskie*, 2009.
- Łowmiański Henryk, *O pochodzeniu Geografa Bawarskiego*, [w:] *Roczniki Historyczne*, 1955.
- Łuczyński Michał, *Geograf Bawarski – nowe odczytania*, [w:] *Polonica*, t. XXXVII, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Matuszkiewicz Felix, *Geschichte der Stadt Sprottau*, Sprottau 1908.
- Szczegóła Hieronim, *A jednak Iława szprotawska*, [w:] Nadodrze 1960, nr 6.
- *Szprotawski epizod Zjazdu Gnieźnieńskiego w 1000 roku*, praca zbiorowa pod red. Hieronima Szczegóły, Szprotawa 2000.
- *Ein Beitrag zur Geschichte der Stadt Sprottau*, [w:] *Silesia. Museum für schlesische Vaterlandskunde, mit Inbegriff der Lausitz*, Band I, Lief. 26, 1841.

Mapy

- Mapa Polski za panowania Bolesława I Chrobrego, User:Popik, [w:] Wikimedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Polska_992_-_1025.png [21:26, 24 December 2020] [online] [dostęp 26.08.2026].

Notka biograficzna

Maciej Boryna - dyrektor Muzeum Ziemi Szprotawskiej im. F.Matuszkiewicza w Szprotawie, autor publikacji popularno-naukowych o regionie Borów Dolnośląskich, badacz Wałów Śląskich, zrzeszony w Towarzystwie Bory Dolnośląskie, kierownik Wydziału Przedsiębiorczości, Promocji i Turystyki w Urzędzie Miejskim w Szprotawie. Społeczny opiekun zabytków, odznaczony przez MKiDN za społeczną opiekę nad zabytkami.

Wydawca:
Biuro Turystyki i Edukacji Regionalnej
(Urząd Miejski w Szprotawie)
ISBN 978-83-979132-2-6